

אם חשבתם, כי אין קשים מחייו של שר האוצר, חכו, עד שתקראו את הריאיון הזה • שעה קלה על כלכלה עם תת-ניצב יעקב שושנה, חשב המשטרה • האיש בעל התפקיד, שאותו אנשים אוהבים לא לאהוב, והמחזיק בעשר אצבעותיו את המפתחות לקופתה המדולדלת של משטרת-ישראל

רב-פקד רון שיוביץ

באורה התמתנה

- תת-ניצב יעקב שושנה, חשב המשטרה, האם משטרת-ישראל, בדומה לאזרח פרטי, יכולה להתנהל כשחשבונה ביתרת חובה, ואם כן, מי בדיוק קובע את תקרת האשראי שלנו?

למשטרת-ישראל אין מסגרת אשראי. יתרת חובה בחשבון המשטרה היא בלתי אפשרית. אין "חיה כזו". היא אסורה על-פי חוק וממילא החשב הכללי לא יאפשר זאת. יתרת חובה (האוברדרפט) הרווחת במקומותינו, לא יכולה להתקיים כאשר מדובר בתקציב המשטרה. עם זאת, בשורה התחתונה, ברור, כי כל גלישה בלתי מתוכננת מעבר לתקציב המיועד, תגרום לכך, כי בהכרח, בסוף השנה, נצטרך לוותר על פעילות מתוכננת כלשהי. התקציב הינו מערכת סגורה, וכידוע אין ארוחות חנם. כל גלישה מעבר לתקציב, עלולה לשעבד את השנים הבאות, ולשתק את דרגות החופש המעטות שעוד נותרו בידנו.

- למי כפוף חשב המשטרה? מיהו בעל הבית שלך?

זו שאלה מצוינת, שמגלמת בחובה מעט מהבעייתיות, שבה פועל החשב. פיקודית, כפוף החשב למפק"ל, בדומה לכל איש משטרה אחר. במקביל, הוא כפוף, מן הפן המקצועי, להוראות החשב הכללי. עובדה זו יוצרת לא פעם מצבים לא נעימים, שכן לא תמיד מדובר באינטרסים זהים לשניים. החיים מזמנים לנו, לצערי, מפגשים לא מעטים על רקע זה. כך, למשל, פנה אלי בעבר אחד מהמפק"לים בדרישה, לאשר הזמנות לרכישת כלי-רכב מבצעיים. זאת, על-פי סדר עדיפויות, שאותו ביקש ליישם. הודעתי למפק"ל, לאחר בדיקת התקציב והערכת יתרת ההוצאות העומדות בפנינו, כי תזרים ההכנסות אינו מאפשר קניית כלי-רכב, וכי החשב הכללי לא יאשר את ביצוע הרכישה. המפק"ל דרש לבצע את מבוקשו, אולם בסופו של דבר, באותה נקודת זמן, הקנייה לא בוצעה. זו דוגמה לסיטואציה לא נעימה, שבה היית נתון, אבל איך אמר לי פעם אותו מפק"ל בצנינות - "רצית להיות מנהל גדול, תתמודד!"

- עד כמה באמת קיימת גמישות תקציבית? עד כמה ניתן לנייד תקציב מסעיף לסעיף במהלך השנה עצמה?

במישור העקרוני קיימת גמישות מוגבלת בלבד, ביכולת לנייד באופן עצמאי תקציב מסעיף אחר לסעיף אחר, וזאת עוד בלי שנגענו בבעייתיות, הכרוכה במבנה הקשיח של תקציב המשטרה כולו. כל שינוי מצריך, ככלל, פנייה של האגף לתכנון ולתקצוב (במשרד לבטחון הפנים) אל ועדת הכספים באמצעות אגף התקציבים באוצר ובאישורו. לכאורה, אנו קובעים את המסגרת הכללית של התקציב, אולם בהתחשב בעובדה, כי מתוך התקציב כולו (סך של כשישה וחצי מיליארד שקל מתוך תקציב המדינה של כ-260 מיליארד שקל), כ-80% משועבדים לתשלום משכורות, וחלק אחר משוריין להוצאות קבועות כמו דלק, מזון וכו'. גמישות כמעט שאינה קיימת. כל פנייה שלנו אל משרד האוצר עוברת, למעשה, דרך המשרד לבטחון הפנים עצמו. האמירה, שקנתה נחלה במקומותינו, כי "התקציב מנהל אותנו" - נכונה, לדאבוני, בכורח הנסיבות.

- האם חשב המשטרה יכול להשפיע על גובה המשכורת שלנו? האם המפק"ל יכול?

ממש לא. על מערכת השכר במשק הציבורי מופקד הממונה על השכר במשרד האוצר, ומעבר לכך אנחנו, השוטרים, צמודים בשכרנו לצה"ל. היכולת שלנו לתעדף עצמאית אוכלוסיות ייחודיות מוגבלת, ובכל מקרה אם נזכור, כי בארגון עתיר כוח אדם כשלנו, כל תוספת של 1% בשכר שווה כארבעים מיליון שקל, ניתן להבין את הבעייתיות הכרוכה בכך.

- באיזו מידה אתה ער לכרסום, שחל בשכר השוטר ובתנאי השירות שלו לאורך השנים האחרונות?

אני בהחלט מודע לכך, למרות שעל שאלה זו ייטיבו לענות ראשי האגפים הנוגעים בדבר היושבים לצדי סביב שולחן הספ"כ. עם זאת, ולמרות שהכרסום הזה בשכר פגע גם בשאר הגורמים במשק, אני חרד, מהשוקת השבורה, שבפניה עלול המשך התהליך להציב אותנו. כאשר המשק יתאושש - והוא יתאושש - יפחת כוח המשיכה של המשטרה, ועובדה זו תחליש את האטרקטיביות שלנו. קיים חשש, כי בשל כך נתקשה לגייס כוח אדם איכותי לשורותינו. המטוטלת הזו, שבין שכר ותנאי שירות לבין איכות כוח האדם, היא מוכרת, ודי אם נזכר במה שהתרחש אצלנו לפני כעשרים שנה.

● האם חשב המשטרה (כל חשב) שותף לתהליך קבלת ההחלטות או שהוא בבחינת פקיד, המבצע את הוראות הממונים עליו?

שאלה קשה, מורכבת משהו. לכאורה, חשב המשטרה אמור להסתפק בביצוע התקציב, בחינת מי שאמון על הפעילות החשבונאית, בלי שיהיה לו יד ורגל בקביעת סדר העדיפויות. אולם, נוכח המציאות התקציבית, שאליה נקלעה המשטרה בשנים האחרונות - תקציב הצפוי להיות גרועני - משתנה גם תפיסת התפקיד של החשב. במציאות זו, הופך החשב לשותף פעיל בקבלת ההחלטות, בעצם העובדה, כי באחריותו להתנות פעילויות מסוימות במציאת התקציב הדרוש או בצורך לקבוע סולם עדיפויות חד-משמעי, לנוכח העדר היכולת לבצע את הכול גם יחד. לשיטתי, מצב שכזה הוא בבחינת תקלה בארגון, לא משום שהחשב אינו יכול להספיע על קביעת סדרי העדיפויות, אלא משום שהוא לא צריך לעשות כן. וכך מוצא עצמו החשב, לא אחת, בעימות מקצועי (ומקצועי בלבד) עם ר' אג"ת או עם אחד הניציבים.

● אתה מוצא את עצמך בתפקיד "החוקר הרע"?

לעתים, בלית ברירה, זה יכול להיראות גם ככה. מכל מקום, אני משתדל, שכל קונפליקט שכזה יהיה לגופו של עניין ולא לגופו של אדם. אני חייב לדאוג, שלא יהיה גירעון, גם אם הדבר כרוך בתמרון מפותל למדי. דרך אגב, באשר לכל אותם קונפליקטים עם חברי לספ"כ, אין מה לדאוג. הוויכוחים המקצועיים, אפילו אם הם מרים לעתים, מסתיימים בעת היציאה מחדר השיבות.

● אז מה, תת-ניציב יעקב שושנה, אתה לא שואל את עצמך למה בכלל היית צריך את כל זה?

לא. מדובר בתפקיד מעניין מאוד, ובאופן פארדוקסלי הוא גם מרתק ומאתגר יותר דווקא במציאות המסויטת, שבה אנו פועלים. איך אמר פעם נשיאה המנוח של ארה"ב, הארי טרומן: מי שלא אוהב את החום, שלא יכנס למטבח.

● חשבות המשטרה (וחשבות בכלל) עשויה להצטייר כגוף קר, טכנוקרטי, רחוק מההילה האופפת את אגף החקירות, למשל. האמנם?

אני בהחלט מודע לדימויים מסוג זה, שהרי על-דרך ההלצה, כמובן, אפשר לשאול, איזה אירוע דרמטי כבר יכול לקרות אצלנו. אבל בפועל, החשבות הינה גוף שאי אפשר בלעדיו, ואולי דווקא בשל כך אנו מעין יחידה,

שאותה אוהבים לא לאהוב. בחשבות המשטרה עובדים (בכל היחידות כולן) כמאה ועשרה אנשי מקצוע, הנותנים שירות במציאות לא פשוטה. לכאורה, קל מאוד לחשב ולאנשי החשבות להגיד "כן" לכולם. אולם, לתפיסתי, זה לא צריך להיות כך. אני מאמין, כי אם אנחנו פועלים בצורה מסודרת ובאופן שמוכיח לכול, כי פעילותנו זו אינה נובעת מגחמה אלא מציווי החוק, מהאילוצים האובייקטיביים ומההיגיון הצרופ, אזי נזכה להערכה המקצועית המתאימה. כן, גם אם הדבר יהיה כרוך בעימותים על רקע מקצועי. מבחינה זו המחיר האישי שלי, אם יהיה כזה, לא מעניין אותי כלל. לא פעם אני מדמה את עבודת החשב (והחשבות) לעבודתו של שופט כדורסל, שהוא הפוסק היחיד בתחומו. הוא פועל, אמנם, על-פי חוק, אך עם זאת, ככל שישכיל להבליע את נוכחותו, כך ייטב, וראוי כי יפעיל את החוק הבלתי כתוב - ההיגיון. ואף על פי כן הוא אשם תמיד.

● האם חור בתקציב, גירעון צפוי, כמו זה שבפנינו עומדת המשטרה, גורמים לשנתך לנדוד בלילות, בדומה לאדם פרטי, השרוי במצוקה תקציבית?

אני עצמי לא הייתי משתמש בדימוי זה לתיאור המצב. בסך הכול אני ישן לא רע, למרות שאני בהחלט מודאג. הדברים, יש להודות, לא עוברים ליד האוזן, בלי שיטרידו את דעתי. למרות כל המאמצים, תמיד תלווה אותי התחושה, וזה בהחלט עניין של אופי, שלא עשיתי דיי.

● תת-ניציב יעקב שושנה, מה תעשה עם סיום כהונתך כחשב המשטרה?

אני סבור, שעדיין יש לי מה לעשות בתוך המשטרה ולא דווקא כחשב. ואחר כך, לכשאפרוש, הייתי רוצה לעסוק בתחום המחבר בין עסקים לספורט, בצד פרויקט התנדבות בתחום העזרה לזולת בשביל ה"נשמה".